

” Jonsei piru niin Könni ”
soitannollisia tarinoota vanhoolta aijoolta

Yli-Rahnaston pelimannit

Samuelin poloneesi laulun 1. säkeistö (Sov. ja san. Liisa Kupiainen)

Nikkoolan Sameli ain soitteli
viululla säveltä näin veteli.
Polskat soivat, tanssit oivat
kirjaansa kirjoitti.
Saivatpa polskansa myös
Könnillä mestarit työst´.
Suurella taidolla vain
kelloja tehtihin ain´.
Kruunut kirkkoihin valettiin.

Kyrönjoen varrella, Ilmajoen pitäjän Koskenkorvalla syntyi poikalapsi
Rannoon taloohin 301 vuotta sitten, 28 päivä kesäkuuta vuonna 1721.
Poika sai nimekseen Jaakko.

Samaisena vuonna loppui isonvihan, suuren Pohjan sodan piina ja
venäläiset sotilaat lähtivät Pohjanmaalta. - Niin, palasivat taas 1800-
luvun puolella.

Oppivaisena, tarmokkaana nuorukaisena taloissa renkinä palvellessa,
opetteli Jaakko sepän taitoja. Näin hän sai hankituksi itselleen ja
perheelleen Könnin uudistilan vuonna 1757.
Perheeseen syntyi 8 lasta, joista 6 saavutti aikuisiän.
Pojat Juha ja Samuel jatkoivat isänsä kanssa sepäntöitä valmistaen
mm. niinkutsuttuja könninkelloja.

Ensimmäinen kappaleemme oli **Samuelin poloneesi**, Samuel
Rinda-Nickolan nuottikiriasta polska tai paremminkin poloneesi no. 92.
Nuottikiria on vuodelta 1809.
Tähän poloneesiin olen riimitellyt pari Könni-aiheista säkeistöä laulajille.

Könnin faari on samaisesta nuottikiriasta no. 58 (Sov. Liisa Kupiainen)
Aleksanteri Könni no.16 (Sov. Liisa Kupiainen)
Samelin polska no. 44 (Sov. Liisa Kupiainen)

Mm. nämä taitavat seppämestarit ovat saanet nimikkopolskansa Rinda-Nickolan nuottikiriaan

Me olemme **Yli-Rahnaston pelimanneja**, minä **Liisa Kupiainen** ja sisareni **Maija Väänänen**, tuolla harmoonin takana, olemme omaasukua **Yli-Rahnasto**, Könniläisiä 9:ssä polvessa. Lapsuutemme vietimme Ilmajoella, Kyrönjoen varressa. Maija muutti opiskelujen jälkeen Kuopioon ja minä taasen jäin opintojeni jälkeen Helsingin seudulle.

Tyttäreni, muusikko, laulunopettaja **Pauliina Kupiainen** soittaa viulua ja saksofoneja. Hänen puolisonsa **Juha Haukka** ehti lennoltaan soittamaan meidän kanssamme bassoa.

Sitten täällä ovat meidän ihanat soitto- ja laululintusemme **Jemina Haukka**, 6 luokkalainen, soittaen viulua ja pianoa ja **Jesper Haukka**, 4 luokkalainen, soittaen perkussioita (mm. Yli-Rahnaston talon suuri aittan avain, ikivanha virsikannel, kellon kulkusia) ja pianoa.

Uudesta viime vuonna ilmestyneestä Könnin suvun juhlakirjasta ”Jonsei piru niin Könni” Ilmajoen Könnit - Kellomestarien kiehtova elämä, löytyy monenmoista tietoa ja tarinaa Könneistä.

Kirjasta löytyy kansantarina Turun puolesta.

Tarina on julkaistu Ilkka-lehdessä 13. tammikuuta 1922. - Sata vuotta sitten. Siinä kerrotaan Jaakko Könnin hyvin vaiherikkaasta Turun matkasta : Takaisin tullessaan oli kärryn akseli katkennut. Könni pääsi vaivoin lähimmälle sepän pajalle ja pyysi seppää liittämään katkenneita akselinpäitä yhteen. Paikalla olleet miehet räjähtivät nauramaan ihmetellen mistä sellainen mies on kotoosin, joka ei sen vertaa tiedä, että katkennutta kärrynakselia ei voisi itse Könnikään yhdistää. Jaakko ei tehnyt selkoa, että mistä hän oli kotoosin. Pyysi saada lupaa itse korjata akselinsa. Tuota pikaa olikin akseli kunnossa, ja työnsä tulosta tarkastellessaan virkkoi: ”Hyvä tuli mummun kantapäätä, ettei itse Könnikään sitä sen paremmaksi laittaisi.”

Kun Jaakko katosi tienmutkan taa, lausui seppä mieltäväisenä: ” Jos sinä kummallinen kulkija et ole itse piru, niin sitten sinä olet Könni Ilmajoelta.”

Pirun polska no. 39 (Sov. Liisa Kupiainen)

Jacob Könni no. 66 (Sov. Liisa Kupiainen)

Rinda-Nickolan nuottikiriasta

Jaakko Ala-Könnin Maria-tytär avioitui Juho Gabrielinpoika Yli-Nikkolan kanssa. Juhon tiedetään olleen pelimanni.

Vanhojen Riskun pelimannien muistelojen mukaan kerrotaan Rannan Santerin olleen päiväkausia soittelemassa Yli-Nikkoolan Juhon kanssa. Santeri on ollut silloin aika nuori mies.

Johans Ylinickola, polska no.55 (Sov. Jorma Panula)

Rinda-Nikkolan nuottikiriasta

Rannan Santerin valssi (Sov. Liisa Kupiainen)

Ilmajoen nuottikirjasta

Minulla ja Maijalla on rippilahjaksi saadut Kauhajoen kansallispuvut, mummamme 1960-luvulla kangaspuilla kutomista kankaista valmistetut. Isovanhempamme asuivat Kauhajoen Harjankylässä.

Tähän pukuun kuuluu olennaisena osana rautaketju. Ketjun tarina on hyvin traaginen:

Tällainen ketju löytyi Toivakan talon raunioista Harjankylässä. Ketju on venäläisen sotaratsun leukaketju, jota käytettiin koristeena. Se on todennäköisesti pudonnut venäläiseltä ratsulta kasakoiden polttaessa Harjankylän talot ja rakennukset maan tasalle vuonna 1808.

Tähän samaan Suomen sodan aikaan liittyy myös Könnin kirjassa oleva Yli-Harjan kellotarina. Suvussa on säilynyt tarina, että kellon koneisto olisi piilotettu tervatussa laatikossa jokeen ja kaappi metsään, jotka siten säilyivät hävitykseltä.

Könnillä maanviljelys, sepäntaidot ja kellojen tekotaidot kehittyivät, kaikista maailman mullistuksista huolimatta.

Tornikelloja valmistettiin moniin maan kirkontorneihin, raatihuoneisiin ja kartanojen fasaadeihin.

Nykyinen valtioneuvoston linna valmistui vuonna 1822. Siis 200 vuotta täyttävä rakennus. Sen etuseinässä käy tänäkin päivänä Jaakko Ala-Könnin tekemä tornikello kullatuin numeroin ja viisarein näyttäen aikaa torilla kulkijoille ja sisäpihan kello talossa työskenteleville valtion virkamiehille.

Oppipoikia otettiin mestareiden oppiin Könnille. Tuli mm. Friikooli Jalasjärveltä ja Klaasperi Mustasaaresta. Glasbergin oppivuodet olivat 1840 -luvun alusta 4 vuotta.

Klaasperin polska (Sov. Liisa Kupiainen)

Jalasjärven nuottikirjasta polska no.44

ja no.61 **Friikoolin faarin katumuspolska** (Sov. Jorma Panula)

Elämä jatkui Könnillä, mutta kellomestareista aika jätti eikä jatkajia enää suvussa ollut.

Yli-Könnin vanhemmat kuolivat 1861 ja iso lapsikatras jäi holhoojien hoidettavaksi. Otto, nuorimpana, oli vain 3 vuotias.

Hyvin hoitivat holhoojat perheen talouden ja lapset. **Carl Oskar Glasberg** muutti perheineen Yli-Könnille vuokralaiseksi viljelemään maata ja pitämään taloa yllä. Glasberg oli mennyt naimisiin Kustaa Samuelinpoika Könni-Ujaisen tyttären Annan kanssa.

Pojista **Jaakko** ja **Juho** kävivät maamieskoulua. Valitettavasti vanhin veljeksistä, Jaakko, kuoli parikymppisenä tapaturman seurauksena. Siten Juhosta vanhimpana tuli myöhemmin Yli-Könnin isäntä.

Musikaalinen **Frans Könni** pääsi Helsinkiin kouluun ja soiton oppiin. Hän opiskeli myös Tukholmassa ja Saksassa Stuttgartin konservatoriossa pianonsoittoa.

Otto Könni pääsi opiskelemaan Helsingin Alkeisopistoon, asuen mm. Järnefeltien perheessä ja ystävystyi perheen pojan Arvidin kanssa. Otto teki elämäntyönsä maanviljelijänä, sanomalehtimiehenä ja valtiopäivämiehenä. Hän oli mukana Nuorisoseuraliikkeessä ja oli perustamassa 1883 Ilmajoen soittokuntaa.

Otto Könnin valssi ja polkka (Sov. Liisa Kupiainen)

Oton koulunkäynnin ajalta on löytynyt kirjeitä. Eräessä kirjeessä hän pyytää, että Fia tekis pian niitä paitoja ja muutamat sukat, kun nuo on niin rauskoja.

Ja sitten holhooja Hannukselalle viesti: että lährittäs net vaatteet ja kengät pian ja vähä rahaa. - Ei minun ole enää ikäväkään kuin täällä on niin hyvä olla. Täällä oli parattikin maanantaina.

Eräessä toisessa kirjeessä Otto peruu kotimatkinsa: En tulekkaan kotio, sillä nyt on mennä kaikki keli ja on niin ilkeät ja sateiset päivät, että on paras, kun pysyn täällä, sillä se on niin ilkeätä noilla kärryillä jäätiköllä ajaa ja on niin pimeät ajat... Me huristelimme Helsingistä

tänne 5 tuntia hyvää tietä pitkin, käyden välillä syömässä lounasta ABC:llä.

Toista se oli 150 vuotta sitten.

Samuelin poloneesi laulun 2. säkeistö (Sov. ja san. Liisa Kupiainen)

Rengille viisari vain. Riittänee?

Isäntä seitsemän sai naruineen!

Kuun ja päivät, yöllisenkin

ajan se näyttäne.

Kirjasta tarinat nää

muistihin meille jää.

Satoja vuosia jo

aikaa kulunut on.

Kellot yhä vain tikittää.

Soitannollisten tarinoiden esitys Könnin sukukokouksessa

Seinäjoella Hotelliravintola Sorsanpesässä 10.9.2022.

Tarinat ja musiikkikappaleet on koonnut Könnin suvun oltermanni,
viulun- ja alttoviulunsoitonopettaja Liisa Kupiainen.